

Straf gentoges, hvis Godsejeren ikke inden en bestemt Frist opfyldte sine Forpligtelser. Alt dette bortfaldt imidlertid; thi det er det interessante, at efter hvad vi have faaet oplyst, ere alle Indberetningerne fra Amtmændene angaaende Pligthuse allerede i en lang Aarrække — siden 1862 — bortfaldne, og der eksisterer siden da end ikke nogen som helst Kontrol med, hvorvidt de gamle Pligthuse blive opretholdt som saadanne eller ikke. Det har for det foreliggende Lovforslag adskillig Interesse, thi der er oppe Grund til at fæste nogen synderlig Opmærksomhed paa, at Indenrigsministeren i 1898 — 99 tilskrev Udvalget; at der fra Administrationens Side vilde blive foretaget de fornødne Skridt i Henseende til at paase, at Pligthuse ikke blive nedlagte uberettiget, og at man, hvor det skønnes muligt, vil fremtvinge Genoprettelsen af uretmæssigt nedlagte Pligthuse. Udvalget ved intet om, at der er blevet foretaget noget som helst i den Retning, og det kan man sikkert ogsaa gaa ud fra, der ikke er.

I Samlingen 1899—1900 føres Beviset for, at der virkelig er Sandhed i den Formening, at der er foregaaet en stærk Nedgang i Husmandsstandens Kaar, fordi Husene i stort Omfang ere gaaede over fra at være Fæstehuse til at blive Lejehuse. I Løbet af Sommeren 1899 ere nemlig Svarene fra Godserne indkomne i stort Antal, og det fremgaar af disse Besvarelser, at næsten paa alle Godser er Fæstehusenes Antal i høj Grad taget af, medens Antallet af Lejehusene er steget. Jeg henviser til den Beretning desangaaende, som er optrykt i Udvalgets Betænkning. Jeg tror, at enhver deri vil kunne finde Oplysninger og Tal, som have Interesse for den Egn, hvor han nærmest har sin politiske Virksomhed. Jeg skal nævne nogle enkelte Eksempler; jeg skal nævne Eksempler af alle Slags, for der er jo ogsaa Tilfælde, hvor Fæstehuse ikke ere blevne forandrede til Lejehuse. — Paa Grevskabet Ledreborg var der før 1848 274 Fæstehuse, deres Antal er nu gaaet ned til 211, i 1848 var der kun 14 Lejehuse, nu er der 116. Paa Stamhuset Giesegaard var der i 1848 302 Fæstehuse, nu er der kun 66; der var kun 49 Lejehuse i 1848, nu er der 190. Paa Grevskabet Lerchenborg var der i 1848 476 Fæstehuse, nu er der kun 63; der var 20 Lejehuse, nu er der 122. Paa Skjoldnæsholm Gods var der i 1848 205 Fæstehuse, nu er der 170; der var 11 Lejehuse i 1848, nu er der 64. Saa er der andre Ejendomme som Stamhuset Dallund og Godset

Nørlund, hvor alle Husene ere overgaaede til Ejendom, det maa jo siges at være en glædelig Udvikling. — Paa Estrup Gods var der i 1848 127 Fæstehuse, nu er der slet ingen. Den tidligere Landbrugsministers Gods, Oremandsgaard, er egentlig et godt Eksempel paa den hele Udvikling. Paa Godset Oremandsgaard var der før 1848 69 Fæstehuse, medens der nu kun er 12; der var 8 Lejehuse, men nu er Antallet gaaet op til 98. Jeg skal nævne som et andet Eksempel Grevskabet Langeland. Der var der 468 Fæstehuse før 1848, nu er der kun 230; der var 38 Lejehuse før 1848, nu er der 217. Men jeg skal nævne en enkelt Ejendom, hvor det er gaaet anderledes, det er Godserne Overborg og og Pagterold — det er, saa vidt jeg ved, nogle Godser oppe i Nordsjælland — der var der i 1848 76 Fæstehuse, nu er der kommet et Fæstehus til, nu er der 77; der var i 1848 10 Lejehuse, nu er der kun eet. Det er altsaa et Eksempel, hvor Lejehusenes Antal er taget af og Fæstehusenes Antal forøget, om end kun med et eneste Hus, men det er meget sjældent, at man ser, at Udviklingen er foregaaet saaledes. Et andet Eksempel paa det samme er Ringsted Kloster; der var der i 1848 88 Fæstehuse, nu er der 92, der er ligefrem kommet 4 Fæstehuse til; Lejehuse har der aldrig været paa Ringsted Klosters Gods. Paa Grevskabet Wedellsborg var der i 1848 245 Fæstehuse og det er der endnu; Antallet er forblevet uforandret for Fæstehusenes Vedkommende, men dette Grevskab havde i 1848 kun 8 Lejehuse, nu har det 42. Hvorledes Udviklingen i det hele har været, fremgaar af det Resultat, man kommer til ved en Optælling, at der nu er 7,259 Fæstehuse færre, end der var i 1848, medens der derimod er 1,327 Lejehuse flere, end der var i 1848 paa de Godser, hvorfra Udvalget har faaet Svar. Dermed er det godtgjort, at der i disse 50 Aar er foregaaet en Udvikling i den Retning, at Fæstehusenes Antal stærkt er begrænset, mens Lejehusenes Antal er stærkt forøget. Man maa naturligvis ikke have Øjet lukket for, at der tillige er foregaaet en stærk Udvikling i den Retning, at Huse, som tidligere enten vare Fæstehuse eller Lejehuse, ere gaaede over til at blive Ejendomshuse. Naar man vil have yderligere Bekræftelse paa, at Udviklingen er gaaet saaledes for sig, kan man faa den gennem en Række karakteristiske Udtalelser, som ere fremkomne sammen med de Svar, Udvalget har modtaget, og som tale lige saa stærkt som Tallene. Der skrives saaledes